

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Theophili Raynavdi, Ex Soc. Iesv. Erotemata De
Malis Ac Bonis Libris, Deque Ivsta Avt Inivsta, eorumdem
confixione**

Raynaud, Théophile

Lvgdvni, 1653

Partitio II. De ipsa librorum confixione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11141

Quid creber vsus Sacramentorum, cum per S. Ignatium instauratus, & in Ecclesiam reuocatus postliminio est, quantam à nouitate infamiam apud tepidos, imò frigidos, & à corde mortuos sustinuit? Et tamen nihil fuisse in Christiana Ecclesia antiquius, constat; & monstrauit eo ipso tempore, quo feruebant tam sancti vsus allatratores, Christophorus Madridius, iusta lucubratione de eo argumento. In Societatis I E S V instituto, quàm multa initio veluti noua damnarunt, plerique antiquarij? Monstrauit tamen postea non pauci, & in iis accuratè Basilius Pontius Augustinianus, & Petrus Ribadeneira, nihil inter nos nouum esse, quod non fuerit in seculis, quæ fuerant ante nos. Non constitutionem aliquorum in statu Religioso per vota simplicia, non dominij per Religiosos retentionem, non eruditionem iuuentutis, etiam in mitioribus studiis; non Chori defectam, non vllum denique ex iis, quæ liuentes oculi, & animi in Societatis instituto vellicarunt. Vt potuerimus profectò nos quoque vsurpare illud, Carthusianis de Monte Dei à Gulielmo Abbate dictum. [Sileant ergo, qui in tenebris de luce iudicantes, vos arguunt nouitatis, ex abundantia malæ voluntatis ipsi potiùs arguendi vetultatis, & vanitatis.]

PARTITIO II.

De actus confixionis librorum.

B obiecto progredimur ad actum, cuius dotes, ac nauos 440.
hic non persequar, quia locus illis erit inter tractandum de potestate configentium, eiusque expromendæ modo. Nunc itaque considerabimus circa confixionem, illud duntaxat, debeat ne semper totalis esse, an partialis aliquando esse possit, aut etiam debeat, cum respectu habito ad lectores, quorum varia conditio varium configendi modum deposcat; tum etiam simpliciter, ratione habita librorum, qui sint eiusmodi, vt quæcumque sit lectorum conditio, verari eos ex parte tantùm, & velut castrati, aut etiam prorsus aboleri par sit.

EROTEMA I.

Quis modus confixionis, quoad libros ipsos, absolutè.

Res hæc distinctionem postulat; neque enim de libris omnibus est eodem modo statuendum hac in parte. Nonnullis in solidum ac respectu quorumcumque est interdicens, cuiusmodi sunt Magici, & quotquot commercia cum Satana docent. Idem statuendum esse de obscænis, qui quidem eiusmodi sint maxima ex parte, imò de quomodolibet obscænis, quæ illecebrosi, & impudici sunt, Catharinus rectè censuit *opusc. de libris Christianorum detestandis, & à Christianismo penitus eliminandis.* Denique quotquot sunt libri noxij, è quorum lectione plus damni, & dispendij, quàm fructus sit expectandum, in eundem ordinem sunt referendi. At sunt libri quidam noxij, in quibus multa bona, aut optima, licèt malis quibusdam interlita reperiuntur, è quibus citra legentis damnium fructus in legentem, & in alios deriuandi, spes affulget. Horum copiam per eos quibus ius est, fieri iis qui sine damno, lectione eorum frui possunt, nihil vetat. In hanc rem fusè differit Sarisber. *lib. 7. de nugis, c. 10.* & benè Hormisda Papa *epist. 56.*

Apes imitanda in secretionem malorum, è libris non planè desperatis.

441. Hoc est verè esse apem, legere videlicet vtilia, & dulcia, omissis noxiis: quod faciendum in lectione librorum humanæ sapientiæ, tradit latè S. Amphilo-
 lochius *epistola Iambis scripta ad Seleucum, à versu 38.* ac S. Basil. *de ratione legen. libros Gentil.* & Nyss. *hom. 8. in Cant.* ad illud, *mel, & lac*, sic scribens. [Consultit per ea, quæ dicta sunt, à nulla bona abstinere disciplina, sed stantem in prato inspiratorum à Deo eloquiorum, colligendo aliquid tanquam Florem ex vnoquoque eorum ad procreationem sapientiæ, sibi fabricare ceram; in corde suo tanquam in alueo, reponendo hanc industriam, & laborem multiplicium disciplinarum inconfusus in memoria loculis, tanquam quibusdam fauo mellis fistulis fabricatis. Et sic imitar sapientis illius apis, cuius fauis quidem est dulcis, non pungens autem stimulus, perpetuò mercari hanc præclaram vitutum operationem. Verè enim mercatur bona æterna laboribus, qui hinc suscipiuntur, ea permutans, & suos labores ad sanitatem animæ distribuens Regibus, & priuatis.] Haud dissimiliter Theodoretus *lib. 1. contra Græcos*, sic eos affatur, [qui iudicio, & discernendi facultate præditi sunt, quæ sibi vsui fore cognoscunt, inde sumentes, reliqua missa faciunt. Ut qui rosaria demerunt, spinas quidem intactas dimittunt, Rosarum verò calices legunt. Ipsi quoque apibus hanc natura legem instituit, ut non solum floribus, qui sunt dulces, infideant, sed qui etiam amarulenti, cum tamen solam dulcedinem hauriant,

hauriant, amaritiem autem auersentur : ac ex diuersis qualitatibus, amaris videlicet, acerbis, austeris, acutisque, mel quod hominibus dulcissimum est, conficiant. Harum itaque, & nos exempla sequuti, è vestris illis amarulentis pratis dulce nobis, ac perquam utile mel componimus. Ac veluti corporum curatores, è venenatis feris, atque serpentibus salutare medicinas conficiunt, deque ipsis viperis, alia quidem reiicientes, alia verò eligentes, multos harum rerum præsidio morbos propellunt, ita & nos vestrorum Poëtarum, Historico- rum, Philosophorumque monumenta versantes, alia ex his vt noxia, & peltife- ra declinamus, alia verò sparsim nostræ inferentes doctrinæ, auxiliarem vobis ac salubrem curationem afferimus.]

Sanctorum in eam rem praxes.

PRaxim huius prudentiæ, legere licet apud Socratem *lib. 6. histor. cap. 15.* vbi 442.
Theophilus Alexandrinus, qui Origenem damnarat, eum tamen legisse refertur, hac ratione reddita, quòd ex eo bona exciperet, & cætera præteriret. Rectè S. Hieron. *epist. 65. num. 6.* [Et Apostolus præcipit; omnia legentes, quæ bona sunt retinentes. Lactantius *in libris suis*, & maximè *in Epistolis ad Demetrianum*, Spiritus sancti omninò negat substantiam: & errore Iudaico dicit, eum vel ad Patrem referri, vel ad filium, & sanctificationem vtriusque personæ sub eius nomine demonstrari. Quis mihi interdicare potest, ne legam institutionum eius libros, quibus contra gentes scripsit fortissimè, quia superior sententiâ detestanda est? Apollinarius contra Porphyrium egregia scripsit volumina. Probo laborem viri, licet fatuum in plerisque dogma contemniam. Confitemini & vos in quibusdam errare Origenem, & vim ultra non faciam.] Idem habet *epist. 65. & 76.* & benè *epist. 152. in fine*, verbis illis. [Si quis contrariæ factionis immurmurat, quare eorum explanationes legam, quorum dogmatibus non acquiesco; sciat me illud Apostoli libenter audire, *Omnia probate, quod bonum est tenete*; & Saluatoris verba dicentis, *Estote probati nummularii*, vt si quis nummus adulterinus est, & figuram Cæsaris non habet, nec signatus est moneta publica, reprobetur: qui autem Christi faciem clato præfert lumine, in cordis nostri marsupium recondatur. Etenim si dialecticam scire voluero, aut Philosophorum dogmata, & (vt ad nostra redeam,) scientiam Scripturarum, nequaquam simplices Ecclesiæ viros interrogare debeo, quorum alia gratia est, & vnusquisque in suo sensu abundat, præsertim cum in domo magna patris familiæ, valorum diuersitas multa dicatur, sed eos, qui artem didicere ab artifice, & in lege Domini meditantur die, ac nocte, ego & in adolescentia, & in extrema ætate profiteor; & Origenem, & Eusebium Cæsariensem viros esse doctissimos, sed errasse in dogmatum veritate, quod è contrario de Theodoro, Acacio, Apollinario, possumus dicere; & tamen in explanationibus Scripturarum, sudoris sui memoriam nobis reliquerunt. In terra aurum quæritur, & de fluuiorum alueis splendens profertur glarea; Pactolusque ditior est cæno, quàm fluento. Cur me lacerant amici mei, & aduersùm sientem crassæ suæ grunniunt? quarum omne studium est, (immo scientiæ supercilium,) aliena carpere, & sic veterum defendere perfidiam, vt perdant fidem suam. Meum propositum est, antiqua legere, probare singula, retinere quæ bona sunt, & à fide Ecclesiæ Catholicæ non recedere.]

K k

Idem

Idem S. Hieronymus *epist. ad Tranquillinum*, de Origenis scriptis, negotiò- que hoc vniuerso, sic statuit. [Quia meæ paruitatis quæris sententiam, vtrum secundum fratrem Faustinum penitus respuendus sit, an secundum quosdam, legendus ex parte. Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Nouatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos Ecclesiasticos scriptores, Græcos pariter, & Latinos, vt bona eorum eligamus, vitemusque contraria, iuxta Apostolum dicentem, *Omnia probate, quod bonum est, tenete*. Cæterum, qui vel in amorem eius nimium, vel in odium stomachi sui prauitate ducuntur, videntur mihi illi maledicto prophético subiacere: *Va his, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum*. Nec enim propter doctrinam eius, praua suscipienda sunt dogmata, nec propter dogmatum prauitatem, si quos commentarios in Scripturas sanctas vtilis edidit, penitus respuendi sunt. Quòd si contentiosum inter se amatores eius, & obrectatores funem duxerint, vt nihil medium appetant, nec seruent modum, sed totum aut probent, aut improbent, libentiùs rusticitatem, quàm doctrinam blasphemam, eligam.]

Approbat hoc Sancti Hieronymi iudicium Cassiod. *lib. diuinar. institut. cap. 7.* & addit de Origene. [Eum quidam non immeritò, more aneti habendum esse dixerunt, qui dum sacrarum condiet pulmentaria litterarum, ipse tamen decoctus execratùsque proiicitur, de quo conclusiue dictum est, *Vbi benè, nemo melius; vbi malè, nemo peius*. Et idèd cautè sapienterque legendus est, vt sic inde succos saluberrimos assumamus, ne pariter eius venena perfidiæ vitæ nostræ contraria sorbeamus; cui & illud conuenienter aptari potest, quod Virgilius dum Ennium legeret, à quodam quid faceret inquisitus, respondit: *Aurum in stercore quæro*.] Et *cap. 24.* idem in quibusuis scriptoribus seruandum admonet. [Origo enim leuissimi erroris est, in suspectis auctoribus amare totum, & sine iudicio defendere velle, quod inuenis; scriptum est enim: *Omnia probate, & quod bonum est, tenete*.]

Monachi Ægyptij aduersus Episcopos in Synodo Alexandrina congregatos, id fortiter, si non etiam pertinaciter fecerunt, vt refert Sulpitius *dialog. 1. §. prosperòque*. Contendebant enim Episcopi, [respuendam esse penitus sectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quàm profutura sapientibus.] E contrario autem Monachi, pro Origene pugnantes, repudiari volebant, quæ reprobata essent, retineri verò, quæ sana apparerent: à quorum iudicio non abhorret Sulpitius, cum iustū videatur ubiq; adhibere discretionē.

445.

Audi ipsummet Origenem *hom. 9. in Num.* tractantem batillos Core. [Si apud homines hodie iudicaretur hæc causa, si apud Ecclesiarum Principes haberetur examen de iis, (verbi causa,) qui diuersa ab Ecclesiis docentes, diuinæ, vindictæ pertulerint ultionem, nonne iudicarent, vt si quid locuti sunt, si quid docuerunt, si quid etiam scriptum reliquerunt, vniuersa pariter cum ipsorum cineribus deperirent? Sed non sunt iudicia Dei, sicut iudicia nostra. Audi enim quomodo de batillis eorum, qui contra Prophetā Dei insurrexerant, iubentur fieri laminæ, & in circuitu Altaris affigi. Core figuram tenet eorum, qui contra Ecclesiasticam fidem, & doctrinam veritatis insurgunt. Scriptum est ergo de Core, & de cætu eius, quòd in batillis æreis, incensum obtulerint ignis alieni: & iubetur quidem à Deo ignis alienus dispergi, & effundi.

effundi. Batilla verò, (inquit,) quia sanctificata sunt, facito ea laminas ductiles, & circunda ex eis Altare, quia sanctificata sunt. Hoc ergo mihi per hanc figuram videtur ostendi, quòd batilla ista, quæ scriptura nominat ærea, figuram teneant Scripturæ diuinæ. Cui scripturæ hæretici ignem alienum imponentes, hoc est, sensum, & intelligentiam alienam à Deo, & veritati contrariam introducentes, incensum Domino non suaue, sed execrabile offerunt. Et idem forma, Ecclesiarum Sacerdotibus datur, ut si quando tale aliquid fuerit exortum, ea quidem, quæ à veritate aliena sunt, ab Ecclesia Dei penitus extrudantur. Si qua autem etiam in ipsis hæreticorum verbis, Scripturæ diuinæ sensibus inueniuntur inserta, ne pariter cum illis, quæ fidei & veritati sunt contraria, respiciantur. Sanctificata sunt enim, quia de Scriptura diuina proferuntur, & Domino sunt oblata.]

Tandem Gelasius initio tomi de vinculo Anathematis, docet cur Concilium Chalcedonense in vno puncto reprobatur, teneretur quoad alia, hoc quoque confirmat.

Truncatio librorum admixtis impuris sordentium, conuenientissima.

Quia verò non est cuiuslibet apem agere, & bona ex malis in quæ æquè incurrat, decerpere, præsertim cum sunt libri per infirmam ætatem versandi; meritò præcisio, & truncatio huiusmodi autorum, si aliàs necessarij aliqua ex causa videantur, inducta est: fremant licet spurcitiarum amatores, vel quibus pluris est latinitas, quam vita bona; qua in parte, infeliciter planè cessit Plutarcho, adolescentiam informanti, libro de lectione Poëtarum, cum saluos sinens eiusmodi libros, putat remedium malo adhiberi posse, si admoneantur pueri, potest esse picturam; quasi verò pictura quoque obscæna, animos non contaminet, nec in picta quoque incentiua nequitia, viri sapientes conelamarint iam olim? Addit Plutarchus, Poëtas ipsos cum obscæna proferunt, subsignificare, ea se nequaquam probare. Sed nec id verum esse, ostendunt Tibulli, Catulli, Propertij, Ouidij, Martialis, turpitudines, absque antidoto perspersæ; nec ut verum esset, satis esse deberet ad turpitudinum illarum propositionem labe eximendam; cum satius omninò sit, venena non promere, præsertim saporata, & melle circumlita; quam aduersus eorum præsentissimum contagium, signare, venena esse. Tandem eadem opera succiditur, quod subdit Plutarchus, sententiis turpibus opponendas esse alias aliorum sententias. Quid si verò non suppetant bonæ illæ sententiæ, velut alexipharmaca inhalati veneni? Quid si inefficaciores sint malis illis sententiis, præsertim suffragante corruptione naturæ, in malum semper pronioris?

Itaque meritò, (ut dicebam,) truncatio istiusmodi librorum, necessaria visa est, ne pereat paruulus, propter quem Christus mortuus est, & ætas infirma illicitur ad malum. Quam in rem aurea verba Ludouici Viues lib. 3. de tradendis disciplinis, iuuat adscribere, quòd non à religioso homine, sed à seculari, & nexibus coniugij implicato, profecta, maius in hac causa momentum habitura videantur. [Quoniam quidem, (inquit de Poëtis,) in eis & dulcia, & pulchra, & magna atque admirabilia insunt multa, non tolli oportere censeo, sed repurgari, non amputari affectum membrum, sed medicamento adhibito curari. Obscæna in totum rescindantur, tanquam emortua, & pertractura in contagium, quæ tetigerint; scilicet intolerabilem faciet genus humanum iacturam, si ex

spurco Poëta, partem abscindas noxiam, & id facias in libello, quod in tuo ipsius corpore facere non dubites, si res exigat? Derruncavit Iustinianus Cæsar tot Iuriconsultos, & nefas erit ex Ouidio detrahi eos versus, queis adolescens fit nequior? Imò verò amissa sunt tot Philosophorum, & authorum factorum monumenta; & graue erit, ac non ferendum facinus, si Tibullus pereat, aut ars amadi Nafonis? Vtique non presentibus modò, ac posteris præclare merebitur, sed de Poëtica arte, ac Poëtis ipsis, quisquis eam repurgationem erit aggressus; haud aliter, quàm de hortis, qui venenis illinc eruncatis solas reliquerit herbas saluta- res; ita & ignominia erit Poëtis detracta, & malum virus legentibus.]

448.

Videant qui de castrato, (vt iocantur.) obscenissimo Poëta Martiale, vt à iu- uentute tutò perlegi, nec eius acuminibus lædi possit, tantoperè expostulât, quid quærantur. Bellulum ex eadem gente Commentatoriè, de abscisso suo illo Aty- rixantem, quem scurica veriùs, quàm refutatione excipere par fuerat, quasi pti- fanas feriente desuper pilo contudit Raderus suis secundis ad Martialem curis. Iustum Lipsium in *Satyra Menippea*, si idem ex sua mente dixit iunior, & non potiùs ex persona, & sensu Criticorum, quos ibi inducit loquentes, non appro- barim. Et certè maturiorem fuisse puritati testatur, quæ alibi tradit de sollicitè auersanda obscœnitate: sed Emundum Richerium in obstetrice animorum *lib. 4. n. 4.* has eurationes, mutilationes, castrationes, (tot appellat nominibus,) impro- baste; nobis qui Richerium nouimus, mirum non accidit. Sed illud planè rudi- culum, quod seuerissimum decretum Synodi Tridentinæ, in horum librorum lectionem, accipi vult de sola eorum in scholis prælectione ad pueros: grandio- ribus autem liberum vult esse, oculos his sordibus ad fatietatem pascere, nulla earum expurgatione præmissa. Proh Theologiam dignam, cui homo Caluini- anus *cap. 2. prolegomenon ad Petronium*, applauderet.

*Libri quoque hæreticorum, quibus truncatio possit sufficere,
non planè abiiciendi.*

449.

Hæreticorum quoque truncationem, meritò institui, cum id patitur tractatio, nec liber est planè factus damnositatibus, & concretus ex erroribus, vel scripto- ris iniquitas tanta non fuit, vt nomen eius putrescere, & omnia quæ edidit, abo- leri par sit, pronunciauit optimè Rupertus *lib. 2. in Leuit. c. 23.* postea adducendus. Theophilus quidem Alexand. in *Concilio Alex.* & Epiph. in *Concilio Cyprio*, edici curauerant, vt omnia indiscriminatim Origenis scripta exterminarentur. Sed id sexta Synodus nimium censuit, contenta expurgati Origenis libros, qui possent expurgari recisis quibusdam. Videtis Socratem *lib. 6. c. 15.* & Sozomenum *lib. 8. c. 14.* Circa libros quidem Hæresiarcharum, iustè exerceretur ea vltio, vt omnia eorum scripta funditùs abolerentur, etiamsi innoxia, vt in his ipsorum veluti liberis, parentum memoria flagelletur, sitque horrore, & maledictioni obno- xium, quicquid ipsos contingit quoquo modo. Qua ratione lex Græcanica, vt est apud Ficinum in argumento Cratyli, ex Plutarcho, olim ferebat, vt libri ho- minum valdè impiorum, in authoris opprobrium abolerentur, etiam si boni, & alioqui laudabiles. At circa libros aliorum hæreticorum, cum possunt expur- gari, non est vtendum rigore illo, ne ceteri dispendium subeant. Sicque facien- dum circa librum Regularum Tichonij hæretici Donatistæ, monuit S. Augu- stinus *lib. 3. de doctrina Christ. cap. 30.*

Idem

Idem seruandum circa libros Catholicorum.

Multo itaque minùs, opus scriptoris Catholici, si per fragilitatem humanam, vel incogitantiam alicubi cespitauerit, prorsus abolendum est; sed duntaxat expurgandum cum charitate, vt optimè monuit Philippus Abbas *epist. 5. sub finem*, agens de libro Sancti Hilarij, quem Ioannes Præpositus abolitum volebat, ob aliqua in eo obscuriùs, & (vt ipse Ioannes malè censebat,) erroneè prolata. E contrario Philippus, post purgatum diligenter S. Hilarium, addit; etiamsi purgari planè non posset, tamen non forè prorsus reprobandum librum tam multis aliis bonis abundantem. [Miror, (inquit,) summoperè, quare huius lectionem esse inutilem existimastis; imò respuendam tanquam fidei contrariam iudicastis; quod nequaquam, vt æstimo, tam liberè fecissetis, si ei paulo diligentior operam dedissetis. Etsi enim ibi aliquid inuenitur, quod per se consideratum, debet forsitan accusari, at ad condemnandum quemuis librum, non est prætendenda duarum, vel vnus scrupulositas dictionis, sed considerata totius series lectionis. Nusquam enim simul omnia possunt dici: & sunt nonnulla, quibus singularibus potest meritò contradici, sed cum omnia pariter attenduntur, quæ videbantur respuenda, plerumque præsidio circumiacentium muniuntur. Quòd si est illic aliquam sententiam inuenire, quæ nullo pacto possit veritatis regulæ conuenire, numquid propter illam liber iste est contemnendus, vel potiùs ab his, qui fissam habent vngulam, totus, sicut scribitis, respuendus? Numquid propter vnã falsitatem, quæ vera sunt reliqua, debent à lectione prudentium remoueri, cum Apostolus moneat legi omnia, quod bonum est teneri? Sed neque ille, vt æstimo, fissam habet vngulam, qui cum falso, & verum nouit respuere. Sed quæ utrùmque legens, ab inuicem nouit prudenter discernere.] Idem Philippus *epistola 6.* [Cum Apostolus mandet legi omnia, & quæ bona sunt teneri, vos tamen librum Hilarij in quo multa dici perfectissimè non negatis, respuendam penitus, hæsitacione postposita, iudicatis, pro eo quod illum in aliquibus reprehensibilem æstimatis. Librum etiam, quem idem Hilarius super Mathæum scribit, propter quasdam sententias, quæ in eo, (vt dicitis,) vel falsæ, vel scrupulosæ sunt, non probatis. Ex quo datis intelligi, quia sicut id quod falsum est, sic illud quod scrupulosum est, respuatis. Verùm Hieronymus nec ea legi verat, in quibus est aliquid arguendum apertæ falsitatis, si tamen ibi pariter inuenitur utilitas veritatis. Imò libros etiam Origenis, quos in multis esse reprehensibiles, agnoscebat, & legebat frequentius, & legentes nullatenus arguebat.] Contentus scilicet ressecari, ac improbari quæ sordebant, nolebat reiici, cætera quæ nitebant. En igitur quo modo liber, ob vnum næuum, non est totus respuendus.

Iudicium Ruperti de hac re *lib. 2. in Leuit. cap. 23.* quod æquè ad libros Catholicorum materialibus aliquibus hæresibus sordentes, & ad libros Hæreticorum formalium, in quibus bona superent mala, accommodatur, dignissimum est quod hic adscribatur. [Vestis lanea, siue linea, quæ lepram habuerit in stamine, siue subtegmine, aut certè pellis, vel quicquid pelle confectum est, si alba, vel rufa macula fuerit infecta, reputabitur lepra, ostenderurque Sacer-

doti, qui consideratam recludet septem diebus, & die septimo rursus aspiciens, si creuisse deprehenderit, lepra perseverans est; pollurum iudicabit vestimentum, & omne in quo fuerit inuenta: & idcirco comburetur flammis vestis lanea, siue linea, aut certe pellicea; vestis, inquam, quælibet leprosa, peruersa est hæretici scriptura; arte texta, vel consuta, siue grossiori vt lanea, siue subtiliori eloquio vt linea; siue de Platone, cæterisque Philosophis Deo mortuis sumpta, vt vestis pellicea, de mortuis vtique animalibus contexta. Itaque si maculam habuerit, si ruffam, id est, si quippiam discrepauerit ab vniuersitate Scripturarum, siue humili, siue grandiloquo sermone; lepra, scilicet hæretica perfidia reputabitur ab eo qui legerit, vel audiuerit, ostendaturque Sacerdoti, viro videlicet verum Scripturarum sensum, atque iudicium habenti; cui qui non ostenderit, tanquam pro consensu damnabilis erit. Qui consideratum recludet septem diebus; id est, non temerarium proferet iudicium, sed conferet cum omni authoritate Scripturarum; & si lepram creuisse, id est, si verè hæresim inesse deprehenderit, comburetur flammis; nullo enim modo melius, ac citius hæretica scriptura de memoria perit. Comburetur itaque leprosa vestis, scilicet praua scriptura flammis visibilibus. Nam leprosus scriptor, insanabilis scilicet hæreticus impœnitens, cremabitur flammis inextinguibilibus, flammis æternis, flammis gehennalibus. Quo contrà vestis illa, quam operata est mulier sapiens, (quæsiuit enim lanam, & linum, & operata est, consilio manuum suarum,) vestiet virum illius nobilem, dabiturque ei de fructu manuum suarum, & laudabunt eam in portis opera eius. Quod si eam viderit non creuisse, id est, putauerit hæresim non esse, & id quod prauum sonat, bono sensu accipi posse, præcipiet, & laudabit id in quo lepra est, id est prædicabit, vel exponet coram omnibus illum verbi sensum, qui sanus, vel utilis est; & cum viderit faciem pristinam non reuersam, id est, nihil prodesse lectoribus, siue auditoribus suam interpretationem, igne comburet, vt prædictum est. Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, & à solido diuidet: id est, si cum in vno capitulo error est, aut hæresis, multa fidelia, siue vtilia sunt in toto corpore voluminis; dempto vitio, cætera reseruat. Quod facere nonnulli conati sunt de libris Origenis. Quod si vltra apparuerit in his locis quæ prius immacolata erant, lepra volatilis, & vaga est; id est, si vltra de illis quoque scriptorum locis, quæ prius videbantur, innoxia, dissensiones ortæ, & facta fuerint scandala, debent igne comburi: videlicet eo quod plus simplicibus obsint, quàm profint sapientibus, & discretis, cum sufficiant scripta probatæ fidei. Si cessauerit, id est, si dissensio, vel turbatio legentium ratione sedari poterit, leuabit ea quæ pura sunt, secundò: id est, defendet, vel commendabit ea quæ Catholica sunt iteratò, & munda erunt, id est, authentica permanebunt.]

EROTEMA

EROTEMA II.

*Quomodo facienda confixio respectu habito ad
Lectorum conditionem.*

At tendendam diligenter esse in re proposita, Lectorum conditionem, præ- 452.
missimus; nunc addendum est penes quæ sit expendenda.

*Lectoris eruditio quomodo pensanda in confixione
libri respectiva.*

Aio ergo non esse sola eruditione metiendam, nec spem fructus, ac ruinæ, in legente præclusionem, debere esse qualemcumque duntaxat: verum spem commodi certam moraliter esse; damni verò metum plusquam probabiliter abesse oportere, eo quòd ritè pensatis adiunctis omnibus, nihil omninò eiusmodi personæ timendum ex eo capite videatur. V. g. si sermo sit de lectione libri hæretici, abstinabitur quoad certam personam libri confixione, quia & persona est erudita quæ nouit lepram inter, ac lepram discernere, nec est genij inconstantis, aptique, circumferri omni vento doctrinæ; nullis præterea aut perexiguis, aduersantium fidei tentationum flabris obnoxia. Hæc enim adiuncta in eo, cui copia legendorum librorum hæreticorum fieri possit, attendenda sunt iuxta Alphonsum de Castro *lib. 2. de iusta hæretic. punit. cap. 17.* In ipso Concilio Tridentino experientiam docuisse, quàm noxium quibusdam Catholicis Doctoribus fuisset, legisse libros hæreticorum, ideòque reuocatas esse omnes Patribus datas eorum legendorum facultates, scribit, qui aderat Velosillus *in aduertentiis ad tomum 6. Hieronymi, quæst. 6.*

Addidi verò, eruditionem multo solidiorem exigi, si quidam hæreticorum 453.
libri tractandi sint, in quibus autor virulentior, & occultius, ac non in sibi nocet, quàm si alius quispiam immanes errores apertè proponens. Quæ ratione Lutherus, qui vbique stercore, & cænum crepat, suamque animi impotentiam vbique prodit, minorem legentis peritiam exposcit, quàm Calvinus, cuius in scribendo vastities, etiam mediocriter doctis fraudi esse queat, ut in Alberto Pighio est deprehensum, quem constat ex lectione librorum Caluini impactum non rarò esse in scopulos: tamen homo erat non ineruditus, quod edita ab eo volumina testatum faciunt. Pro libri ergo legendi malignitate, & authoris nequitia, ac dolo in regendo errore, & ei lenocinando per fucum verborum, & pigmenta, quorum et si impietatis artifices nunquam sunt parci, alij tamen alijs sunt instructiores; necesse est doctrinæ soliditatem, atque præstantiam, lectori maiorem suppetere.

Hæc tamen cautio censeri debet comprehensa in ea generali monitione, qua docetur, cuique ad libros hæreticos legendos accedenti, debere esse

264 *Quomodo configendi libri, attendendo ad Lectorem.*

esse satis virium. Quod vnum tulit diuina vox ad sanctum Dionysium Alexandrinum, vt ex eius verbis, *in epistola 3. de Baptismate*, ad Philemonem Romanum Presbyterum exarata; sic refert Eusebius *lib. 5. histor. cap. 6.* [Ego, & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perscrutor, etiamsi videar ad horam verbis eorum pollui. Sed multum mihi confert hoc ipsum, quod ex ipforum verbis arguere eos possum. Denique cum aliquis ex fratribus, & com-presbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione tanquam cœni alicuius fœtore polluerer, visio mihi quædam à Deo ostenditur, quæ me confirmaret; & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquens; lege omnia quæcumque in manus tuas venerint, quia probare singula quæque, & discernere potes; quandoquidem ex initio hæc tibi causa fuit credendi. Amplexus sum visionem, quia, & Apostolicæ sententiæ concordabat, dicenti, *Omnia legite, quæ bona sunt, tenete.*]

Probitas item Lectoris, attendenda; & legendi necessitas.

454. Attendendum item esse non ad Lectoris doctrinam duntaxat, sed etiam ad vitæ probitatem, & mores rectè compositos, nemo inficias iuerit. Nihil enim frequentius magisve quotidianum, quàm vt vitæ fœditas, & morum corruptela, etiam in hominibus eruditis, & qui infidelitatis reffatus, vltos antea non perferissent, oblata occasione aliqua, ad naufragium circa fidem disponat. Et quamquam vtplurimum, qui eiusmodi sunt, iuxta Nicolaum Papam *epist. ad Michaëlem Imperatorem*, descendunt in Infernum viuentes, & cadentes apertos habent oculos, id est, vincente affectu corrupto, tamen non obnubilato per librum hæreticum intellectu, in præcipitium corruunt: tamen, quia, vt est apud S. Augustinum *tractat. 8. in 1. Ioannis epistolam*, aliqui vitiosæ vitæ veluti nebulis, aut fumo peccatorum, intelligentiæ in se lumen extinguunt; facile accidere potest, vt de difficultatis alicuius, quam eis libri hæretici lectio ingesserit, implexitate, vlceri suo abblandiantur, pereantque eo lubentius, quo per discutiendi torporem, atque vecordiam, non omnino se destitui ratione aliqua, & turpitudinis obtendiculo arbitrantur.

455. Iuuerit etiam non parum, vt homo non ex mera libidine, & curiositate in hanc lectionem descendat, sed ex causa, & necessitate aliqua. Verisimilius enim est, Deum ea causa suppetente, multo vberius, ac robustius affuturum, iisque caelestibus suppetitiis munitum pectus legentis, vt nullum ex attractu pestiferi libri damnum sentiat. Quo pacto in summa necessitate, Confessarium fragilitatis suæ conscium, meretricis confessionem sine culpa excipere posse, Deo fidentem, qui in necessitate illa non deërit, & periculum non vltro aditum auerter, rectè graves DD. asseruerunt. Et hac ratione, iis, qui præstant, & amoliri subditorum ruinam ex officio adstringuntur, congruentissimum est, si dotes reliquæ non desint, quantum necesse est ad immunitatem à morali periculo, iis qui idonei sint, mederi erroribus alicubi occupantibus animos plurimorum, facere potestatem libros errorum in ea regione grassantium euoluendi. Necessitas enim errorem à suis amolendi, securitatem ex diuino auxilio spondet multo verisimilius. Hacque spectat canon 16. Concilij

Concilij IV. Carthag. quo Episcopis lectio librorum Gentilium planè interdicitur; quia scilicet eis necessaria non erat ad suorum salutem huiusmodi lectio. At facultas legendorum librorum hæreticorum, iisdem conceditur pro necessitate tantùm, ac tempore.

Sic munitum Lectorem, hoc est, & eruditione sufficienti, & probis moribus instructum, nec ingenio instabili, & ad nouitates pruriente præditum, maxime autem necessitate aliqua ad legendos libros hæreticorum adactum, Alphonsus de Castro *cap. illo 17.* non immeritò adumbratum censet per Phinees, qui ingressus turpitudinis locum, non ad scortandum, sed ad confodiendos scortatores, magnificè à Deo laudatus, & insigni remuneratione donatus est. Similiter enim, qui præuia superiorum concessione, in volutabrum libri hæretici, aliterve iure vetiti, demittit sese, non ad libidinandum animo, (vt sic dicam,) id est, non ad pascendam curiositatem, captandamve indebitam delectationem, sed vt ex officio, vel charitate, & benè ordinato fidei zelo, pugnet aduersus eos, qui animas Christi sanguine ablutas in lutum facis, & hæreticas aliàsve quascumque spurcicias reuoluunt; tantum abest, vt inquinetur, vt potius nitescat magis, & ex cæno educat alios. Et hoc consilio, lectos à se hæreticorum libros, testatur S. Irenæus *lib. 1. in præfatione operis.* S. Cyrillus Hierosol. *catech. 6.* idem, & ex eadem causa à se factum testatur, quoad libros Manichæorum. Ad stipulatur Sanctus Hieronymus *epist. 152. ferè in fine,* & optimè Dionysius Alexandrinus supra adductus, apud Eusebium *lib. 7. hist. c. 6.* Ex recentioribus idem latè prosequitur Pamelius ad librum Nouatiani *de Trinitate, cap. 58.*

456.

PARTITIO III.

De configendi potestate.

DISTINCTIONE hîc opus est. Alia enim est confixio *in iudica*, 457. quæ scilicet fit ab homine, publica ad id suffulto authoritate; alia verò *doctrinalis*, quæ fit ab homine non quidem à legitimo superiore ad munus configendi delecto, sed tamen erudito atque capaci. Vtriusque confixionis, & facultatis ad eam inuentandam, meminit Gerso *tractatu de examinat. doctrinarum, parte 1. opusculi*, in prioribus considerationibus. Quia huius duplicis ad configendum potestatis diuersa ratio est, agemus de vtraque sigillatim, atque seorsim.